

Asia: VN/6450/2019

Esitys alueiden kehittämistä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastoja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

I Keskeiset ehdotukset

- **Kommentteja ja näkemyksiä lakiuudistuksen keskeisistä ehdotuksista**

- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene kannattaa alueiden kehittämistä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastoja koskevan lainsäädännön uudistamisesta koskevia lakiesityksiä.

- Ammattikorkeakouluille on tärkeää, että päätöksentekoprosessit ovat mahdollisimman keveitä ja läpinäkyviä ja rahoituksen hallinnointi ja rahoittajaviranomaisten tulkinnat yhdenmukaisia ja selkeitä.

- Esityksen tavoitteena on siirtää alukehittämiseen liittyvää päätöksentekoa aiempaa enemmän maakuntiin. Siksi esityksessä tulee paremmin huomioida ammattikorkeakoulujen merkittävä rooli aluekehittämisessä ja sen suunnittelussa.

Arene pitää esitettyjä muutoksia pääasiassa kannatettavina. Lakiesitys selkeyttää aluekehittämistä koskevaa hallintoa ja päätöksentekoa. Lisäksi lakiesitys myös keventää Euroopan unionin alue- ja rakennerahastojen hallinto- ja tarkastusjärjestelmää. Myös rahastoja koskevan digitaalisen palvelujärjestelmän keskittäminen hallintoviranomaisen seurantajärjestelmään selkeyttää kokonaisuutta.

Alukehittämisen osalta Arene esittää, että korkeakoulujen roolia vahvistetaan esityksessä. Ammattikorkeakoulujen rooli maakuntien aluekehitystyössä on niin merkittävä, että se tulisi tunnistaa lainsäädännössä esitettyä vahvemmin.

Työnjako, jossa EU:n alue- ja rakennerahastojen jaosta vastaa edelleen jatkossakin alueilla sekä maakuntien liitot että ELY-keskukset, on ammattikorkeakoulujen näkökulmasta hyvä asia. Näin varmistetaan sekä kansallinen että alueellinen näkökulma hankerahoituksen myöntämisessä.

Alueiden kehittämistä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastoja koskeva lainsäädäntö on ammattikorkeakouluille hyvin tärkeä, sillä merkittävä osa ammattikorkeakoulujen TKI-hankkeista rahoitetaan EU:n rahastojen kautta. Hallituksen esityksessä maakuntien päätösvaltaa ollaan lisäämässä aluekehittämisen ja siihen liittyvän rahoituksen kanavoinnin osalta. Ammattikorkeakouluilla on lakisääteinen tehtävä edistää aluekehitystä ja toteuttaa alueen elinkeinotoimintaa uudistavaa TKI-toimintaa. Tämä tarkoittaa tiivistä yhteistyötä aluekehittämisviranomaisten kanssa.

II Lakiluonnos alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (Toimeenpanolaki)

- **Ovatko lain tarkoitus ja soveltamisalat selkeät? (1 ja 3 §)**

-

- **Ovatko alueiden kehittämisen tavoitteet selkeät ja kestävät pitkällä aikavälillä? (2 §)**

2 § Lain soveltamisala

Lain soveltamisalaa käsittelevän 2 § säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ”Tämän vuoksi on tärkeää vahvistaa koulutuksen järjestämisestä vastaavien ja alueiden viranomaisten, yliopistojen ja muiden oppilaitosten sekä yrityselämän välistä yhteistyötä.” Arene katsoo, että yliopistojen sijaan tulisi puhua laajemmin korkeakouluista. Suomalainen korkeakoululaitos koostuu ammattikorkeakouluista ja yliopistoista.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 1

-

- **Ovatko viranomaisten vastuut ja roolit selkeästi määritelty?**

-

- **Saako 15 §:stä kokonaiskuvan maakuntien liittojen alueiden kehittämiseen liittyvistä tehtävistä?**

15 § Maakuntaliiton tehtävä

Pykälän 2 momentin 3 kohtaa käsittelevässä säännöskohtaisessa perustelussa todetaan, että ”Pykälässä 3 säädetään maakunnan liiton osallistumisesta -- korkeakoulujen tulossopimusten valmisteluun maakunnan aluekehittämistavoitteiden huomioimiseksi.” Perustelu antaa kuvan, että maakunnan liitolla olisi oikeus osallistua maakunnassaan sijaitsevien korkeakoulujen tulossopimusten valmisteluun. Tulossopimusneuvottelusta vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö, jonka hallinnonalan lainsäädäntö ohjaa ammattikorkeakouluja. Arene esittää kirjauksen poistamista perusteluista.

Pykälän 2 momentin 4 kohdassa säädetään maakuntien liitot tekemään yhteistyötä korkeakoulujen ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa aluekehittämistavoitteiden huomioimiseksi. Kohdassa tai sitä käsittelevissä perusteluissa ei tarkenneta, miten yhteistyö tulisi toteuttaa. Yhteistyön merkitys kasvaa lakimuutoksen myötä, kun aluekehittämisen suunnittelujärjestelmä siirtyy entistä enemmän valtionhallinnolta maakuntien vastuulle. Arene esittää, että yhteistyön muotoja tarkennettaisiin lakiesityksen perusteluissa. Tähän liittyy myös lausuntomme 17 § koskeva kirjaus.

- **Onko maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) rooli, tehtävät ja päätöksenteko selkeästi määritelty? (17, 18 ja 19 §)**

17 § Maakunnan yhteistyöryhmä

Pykälässä esitetään, että maakuntien yhteistyöryhmissä tulee olla edustettuina alueen kuntien ja maakunnan liiton edustajat, ohjelmaa rahoittavat viranomaiset sekä aluekehittämisen kannalta keskeiset järjestöt. Pykälän kirjauksesta tai säädöskohtaisista perusteluista ei selviä, onko yhteistyöryhmään mahdollista nimittää myös korkeakoulun edustaja. Osalla ammattikorkeakouluista on ollut edustaja maakuntiensa yhteistyöryhmissä. Arene esittää kirjattavaksi, että korkeakoulun edustaja voidaan nimetä ryhmän jäseneksi.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 2

-

- **Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että luovutaan erityisohjelmista (osaamiskeskusohjelma (OSKE, vuosina 1994–2013), aluekeskusohjelma (AKO, v. 2001–2009) ja viimeisimpänä koheesio- ja kilpailukykyohjelma (KOKO, v. 2010–2013). Näkemyksiä ehdotuksesta tai ohjelmien tarpeesta jatkossa? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 30 §)**

-

- **Onko maakuntaohjelman asemasta säädetty riittävästi? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 34 §)**

22 § Maakuntaohjelma

Arene esittää, että pykälän perustelussa on mainittava korkeakoulut toimijoina, jotka osallistuvat maakuntaohjelmien suunnitteluun sekä älykkään erikoistumisen strategioiden laadintaan.

- **Näkemyksiä ehdotuksesta luopua maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmasta? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 33 §)**

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 3

-

- **Ovatko eri viranomaistahot ja yhteistyöohjelmien hallinnointi määritelty selkeästi?**

31 § Tarkastusviranomainen

Pykälässä esitetään Interreg-ohjelmien tarkastusviranomaisen tehtävän sijoittamista valtionvarainministeriön valtionvarain controller -toiminnon yhteyteen. Valtionvarainministeriön alaiset tarkastukset ovat olleet muodoltaan raskaita ja prosessit pitkäkestoisia.

Arene esittää, että valtionvarainministeriö kehittää tarkastustoimintaansa nykyistä kevyemmäksi ja nopeammaksi.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 4

-

- **Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että luovutaan äkillisten rakennemuutosalueiden nimeämisestä. Näkemyksiä luopua äkillisten rakennemuutosalueiden nimeämisestä? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 47 §:n 2 mom.)**

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 5

-

III Lakiluonnos alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta (Rahoituslaki)

- **Ovatko lain tarkoitus ja soveltamisalat selkeät? (1 ja 2 §)**

-

- **Onko viranomaisten toimivalta määritelty selkeästi?**

7 § Kehittämishankkeena ja investointihankkeena tuottavaa toimintaa koskeva poikkeus

Pykälän mukaan kehittämishankkeisiin voi jatkossa sisällyttää myös yrityskohtaisia toimenpiteitä. Muutoksen myötä yrityksissä saadaan yhteisen TKI-toiminnan tulokset hyödyksi ja käyttöön jo hankkeiden aikana. Arene kannattaa muutosta, sillä se mahdollistaa tulosten hyödyntämisen yrityksissä jo hankkeen aikana.

11 § Maakunnan liiton harkintavalta eräissä tapauksissa

Pykälässä esitetään, että maakunta olisi velvollinen pyytämään opetus- ja kulttuuriministeriöltä lausuntoa taloudellisesti tai valtakunnallisesti merkittävistä hankkeista. OKM antaa näistä hankkeista maakunnan liittoon sitovan lausunnon, jossa arvioidaan hankkeen lainmukaisuutta ja sen sopivuutta OKM:n hallinnonalan linjauksiin. Esitys laajentaa OKM:n toimivaltaa koskemaan myös OKM:n hallinnonalan linjauksia.

Arene esittää, että pykälässä säädettäisiin OKM:n toimivallasta nykyisen alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamista koskevan valtioneuvoston asetuksen 27 § mukaisesti. OKM:llä tulee olla mahdollisuus lausua maakuntien liittoja sitovasti merkittävistä hankkeista sen varmistamiseksi, ettei hankkeissa poiketa laista, asetuksesta tai hallinnonallalla tehdyistä päätöksistä. Toimivaltaa ei kuitenkaan tule laajentaa siten, että maakuntien liittoja sitovia lausuntoja voitaisiin antaa myös OKM:n hallinnonalan linjausten perusteella.

- **Onko toimivallasta välittävänä toimielimenä säädetty riittävästi?**

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 1

-

- **Onko tukimenettelystä säädetty selkeästi ja riittävällä tasolla?**

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 2

-

Kommentteja ja näkemyksiä lukuun 3

52 § Euroopan sosiaalirahaston hankkeeseen osallistuvan henkilön henkilötietojen käyttö ja luovuttaminen ja 53 § Euroopan sosiaalirahaston hankkeeseen osallistuvan henkilön henkilötietojen tallentaminen

Arene pitää hyvänä, että ESR+ hankkeiden osalta henkilötietojen tiedonkeruuta kevennetään vastaamaan paremmin vastaamaan tietosuojalakia. Pykälissä jää kuitenkin epäselväksi, missä roolissa hanke ja hankkeen toteuttajaorganisaatio osallistuu mainittujen henkilötietojen käsittelyyn.

- **Onko erillinen luku kansallisen vastinrahoituksen erityissäännöksistä tarpeellinen?**

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 4

-

- **Onko eri viranomaisten tarkastusoikeudet määritelty selkeästi?**

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 5

-

Kommentteja ja näkemyksiä lukuun 6

-

IV Mitä muuta haluatte sanoa alueiden kehittämistä ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanoa ja hankkeiden rahoittamista koskevan lainsäädännön uudistamisesta?

Kommentit ja näkemykset

Uusien asetusten säätäminen

Lakimuutoksen myötä myös voimassa olevat asetukset tullaan uudistamaan. EU:n alue- ja rakennerahastojen kautta jaettavan hankerahoituksen yhtenä keskeisenä ongelmana on ollut ELY-keskusten ja maakuntien liittojen kirjavat käytännöt rahoituksen myöntämisessä ja kustannusten hyväksyttävyydessä esimerkiksi palkkakustannuskertoimien määrittelyn osalta.

Arene esittää, että asetuksia päivitettäessä kiinnitetään erityistä huomiota rahoituskäytäntöjen, -tulkintojen ja -päätösten yhdenmukaisuuteen rahoittajasta riippumatta. Yhdenmukaiset käytännöt

helpottaisivat hankerahoituksen hanketoiminnan suunnittelua ja toteutusta hankkeiden toteuttajien näkökulmasta.

Arene on aikaisemmin (14.8.2019) esittänyt uutta palkkakustannusmallia seuraavalle EU:n alue- ja rakennerahastokaudelle (http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Kannanotot/2019/ELY-keskus_Lausunto_Rakennerahastot_palkkakustannusmallit_14082019.pdf?t=1565770272)

Ylönen Nina
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry